

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

יתרו
גליון כ (קסט)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושלוש לבריאה
שמונים שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ת ו כ ו ה ע נ י נ י ם

קטע משיחת ש"פ בשלח ש.ז. ג

ל ק ו ט י ש י ת ו ת

אם האיש העברי ה' מהצדיקים או לא ה
תינוק במעי אימו מלמדין אותו כל התורה כולה (גליון) .. ה
תיבת "הנה" מורה על חידוש י

נ ג ל ה

חסרות ויתירות בס"ת ו
אמירת הודו בערב שבת של חנוכה לפני מנחה (גליון) ז
עמידה בעת קריאת עשרת הדברות יא
פלגינן דיבורא יב
עשרה בעת נשיאת כפים יג
בר חיובא יד

ש י ח ו ת

צבת בצבת עשוי' יד
דאם ימול בי"ד לא יוכל להצטרף לשה שעבר ביקור -
ד' ימים ז

ש ו נ ו ת

המנהג בברכת החמה דבעת הברכה "יאשר רגליו" ח
הערות כלליות לספר המאמרים תרנ"ד ט

בקשר לההערה שנדפס בגליון י"ח (קס"ז) אות ט' הננו
מביאים בזה קטע משיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א דש"פ בשלח ט"ו
בשבט. שהוא מענה לההערה הנ"ל (מוגה ע"י כ"ק אדמו"ר
שליט"א).

המערכת

אודות מה ששאלו על מה שנתבאר בהתועדות דש"פ וארא
ש.ז. שצריכים ללמוד הוראה מזה שהראש הוא למעלה מכל האברים
גם אצל האיננו יהודי, מהמובא בשם כ"ק אדמו"ר הרש"ב נ"ע
דבאמת ה' גוף הנכרי צ"ל כמו כל ח' לילך על ד' רגלים
ורק מצד שיהא בחירה ליהודי הוא הולך על שנים.

ועל זה ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתועדות דש"פ בשלח
- ט"ו בשבט.

א. ...בהמשך להמדובר לעיל וועגן "אויביהם כסה היס"י" (אז)
תכלית הכוונה איז ניט צו מבטל זיין מציאות האויבים, נאר צו
זיי מהפך זיין, אז ס'זאל אין זיי זיין ניכר מקור חיותם -
"כסה היס"י", און אז יערער זאך איז בהשגחה פרטית (און דערפאר
אפילו אויב ס'איז ניט נתקבל געווארן דער נאמען פון רמב"ם
על ספרו "משנה תורה" (ועד"ז "שני לוחות הברית" פון שלי"ה),
אבער היות אז דער רמב"ם האט עס אזוי א נאמען געגעבן איז
דאס בהשגח"פ וכו') - איז כאן המקום לבאר אן ענין וואס
מ'האט געפרעגט אויף דעם וואס ס'האט זיך גערעדט אין א
פריערדיקע התועדות:

מ'האט גערעדט² אז דערפון וואס מ'זעט אויך ביי
אוה"ע אז ראשו איז למעלה משאר חלקי גופו (ניט ווי בהמות
וחיות - אשר הם בגובה שוה) דארף מען ארויסנעמען א הוראה,
אז תנהגת האדם דארף אזוי זיין אויך ברוחניות - אז דער
ראש דארף זיין העכער און אנפירן מיט שאר חלקי הגוף.

האט מען דערויף געפרעגט³: אין א מאמר פון דעם רבי'ן
(מהורש"ב) נ"ע⁴ שרייבט ער, אז באמת האבן גופי אוה"ע
געדארפט זיין ווי בא בהמות וחיות (אז ראשם וגופם זיינען
בשווה), נאר צוליב ענין הבחירה (פאר אידן) איז בא זיי
דער ראש למעלה משאר הגוף.

(1) תהלים עח, נג. (2) שיחת ש"פ וארא סכ"ד. (3) "הערות
וביאורים - אהלי תורה" גליון יח (קסז) ס"ט. (4) ד"ה נר
חנוכה תרנ"ו (ראה מפתחות למאמרי אדמו"ר מהורש"ב ערך
אוה"ע. לקו"ש חי"ח ע' 462).

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש ש"פ בשלח ש.ז. וז"ל: (וי"ל אז אויך לפי המסקנא אז עמלק האט געקענט מלחמה האבן נאר מיט די "נחשלים אחריך", מיט די אידן וואס זיינען געווען מחוץ לענו, האט משה רבינו געהאלטן, אז מען דארף באלד ארויסגיין פארטיידיקן די אידן, וועלכע אידן זיי זאלן נאר זיין, און ווי עס איז געווען הנהגת משה נאך זייענדיק אין מצרים אז גלייך נאך דעם ווי "ויגדל משה ויצא אל אחיו", איז ווי נאר "וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו" האט זיך משה רבינו נישט גערעכנט מיט דער דרגא פון דעם איש עברי, נאר - "וויך את המצרי").

ולא הבנתי שלכאורה משמע מהשיחה שהאיש עברי הי' בדרגה פחותה וראה באוה"ח על פסוק זה וז"ל: איש עברי מאחיו דקדק לומר מאחיו ירמוז כי הביט בו שהי' מהצדיקים שבישראל כי היו אז בישראל רשעים צא ולמד מה שאמרו ז"ל כפ' וחמשים עלו וגו' שהי' חלקים ולמ"ד יותר מתו בימי החשך והשאר עלו לצד היות רשעים ותמצא שכאשר אמר בסמוך שני אנשים עברים נצים לא אמר מאחיו לטעם שהיו רשעים כי הם דתן ואבירם.

ולכאורה משמע מכאן שהאיש עברי הי' מהצדיקים ואין יכולים להביא ראיה מכאן וכלשון השיחה: האט זיך משה רבינו נישט גערעכנט מיט דער דרגא פון איש עברי. ולכאורה אפשר להביא ראיה שמשה רבינו האט זיך נישט גערעכנט וכו' מפסוק י"ג "ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך" ושם הרי מדובר בדתן ואבירם שהיו רשעים ואעפ"כ ויאמר וכו' והגם שאוה"ח מפרש שהי' אחד רשע ואחד תם אבל בפשוטו של מקרא מפרש רש"י רעך רשע כמותו.

ואפשר לומר שגם מאיש מצרי מכה איש עברי מאחיו יכולים להביא ראיה שעי"פ פשוטו של מקרא הי' אחד בדרגה פחותה מכיון שעי"פ פשוטו הי' בעלה של שלומית בת דב"ר ולקמן פ' אמור מפרש רש"י שהיתה זונה וע"פ פשטות שאם בעלה הי' אחד מן הצדיקים לא הי' לוקח אשה זונה לאשתו ומה שאוה"ח מדייק מהמלה איש עברי מאחיו אזי ע"פ פרש"י הפשט ב-מאחיו הוא ע"פ פירוש הספרונו כאן שהוא פירוש קרוב לפשוטו וז"ל: מכה איש עברי מאחיו ומצד האחווה התעורר לעזור ורש"י אינו צריך לומר מכיון שזה מוכן מעצמו.

מ.מ.ג.

ב. בגליון יב (קסא), על מה שפלפלו בכמה קובצים, שמלקו"ש פ' תולדות ש.ז. נראה כסתירה לענין הבחירה, כי מכיון שהקב"ה נותן כאדם טבע לימשך לתורה א"כ שוב אין לו בחירה חפשית.

ורצה לתרץ שהקב"ה מוסיף תוקף לטבעיות ומשיכות אלו,

[דער רבי נ"ע שרייבט אויף דעם "אין צריך להעתיק"⁵. ויש מפרשים הפירוש כזה, אז ער האט דאס געשריבן צוליב מורא המלכות. ויש מפרשים לחדודי באופן אחר].

במילא, ווי קען מען זאגן אז דערפון וואס בא אוה"ע איז ראשם למעלה מכל גופם לערנט מען ארויס א הוראה כו'?

ב. איז דער ביאור בזה - בפשטות:

מ'האט שוין גערעדט נישט נאר מאה פעמים ואחת, נאר אפשר אלף פעמים ואחת, וועגן תורת הבעש"ט הידועה⁶, אז פון יעדער זאך וואס מ'זעט אדער מ'הערט דארף מען ארויסנעמען א הוראה בעבודת ה'.

ועפ"ז - בשעת מ'זעט אז בפועל איז ביי אוה"ע ראשם למעלה מכל הגוף, דארף מען דערפון ארויסנעמען א הוראה בעבודת ה'.

בחירה איז טאקע דער טעם פארוואס דאס איז אזוי ביי אים וויבאלד אבער אז אזוי איז די מציאות בפועל - דארף מען דערפון ארויסנעמען א הוראה בעבודת ה'.

א איד דארף בא זיך פרעגן וואס איז דערפון די הוראה פאר אים בעבודתו אין קיום המצוות, מצות תפילין וכיו"ב?

איז די הוראה דערפון:

כשם ווי ער זעט אז ביי א גוי כפשוטו אין גאס איז ראשו למעלה מרגלו, דארף ער אויך וויסן אז אזוי איז דאס בא דעם "אל זר אשר בקרבך"⁷ (דער "גוי אשר בקרבך"⁸), אז ראשו איז למעלה מרגלו.

און דעריבער, בשעת ער טוט עבודתו, ער איז מקיים א מצוה, ער לייגט תפילין, ער גיט צדקה, וכיו"ב, דארף ער דאס טאן אין אן אופן, אז נישט נאר זיין נפש האלקית טוט עס, און זיין נה"כ איז ער מבטל און זאגט דו ביסט א'בהמה, נאר (תכלית שלימות העבודה איז, אז) די מצוה דארף אויך דורכגעמען דעם "גוי אשר בקרבך", וכל מציאותו. אנהויבנדיק פון זיין ראש, און שאר חלקיו (וואס ווערן אנגעפירט פון ראש) - אז ביי אים זאל זיין אתהפכא (נישט נאר אתכפיא שכתחלת העבודה) - "אויביהם כסה הימ" (בדוגמא ווי ס'דארף זיין די עבודה מיט אוה"ע כפשוטם, נישט מלחמה, נאר פועל זיין אויף זיי אז זיי זאלן מקיים זיין זייערע שבע מצוות דבני נח, כנ"ל בארוכה).

(5) ראה מפתחות, לקו"ש שם. (6) כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סי' קכז-קכט. (7) ראה שבת קה, ב. (8) ראה תו"א בראשית ב, ב. לקו"ת תבוא מב, ב. שמע"צ צ, ד. וראה לקו"ש ח"ט ריש ע' 467.

אבל כשם שמחזק היצר טוב עי"ז שמלמדין אותו כל התורה כולה במעי אמו, הרי יש דברים שבהם מתחזק היצר הרע, וכמו יצר הרע אקדימי' טענתי'. ע"כ.

ולכאורה יש לתרץ בפשטות יותר: דבהל' תשובה להרמב"ם פ"ה ה"ב כותב "ואין לו מי שיכפהו, ולא גוזר עליו ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאי זה דרך שירצה".

וראה בלח"מ לה"ד שמבאר - דאע"ג דחז"ל אמר האי מאן דאיתיליד בצדק להוי גבר צדקן (שבת קנו), ולכאורה זה סותר למש"כ הרמב"ם - "שאין גוזר עליו מתולדתו על כך", הפי' בזה בגמ' שבת - ר"ל שיהי' לו נטי' קצת. אבל מ"ש רבינו ז"ל הוא, שאין שום דבר מכריחו, וכמו שכתב לקמן או תולדתו תמשוך אותו לאותו דבר שאי אפשר לו לזוז ממנו, וכפי שמבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א בלקו"ש חט"ו ע' סו וז"ל:

דאם (מש"כ בגמרא שבת) מיינט ניט אז דער מזל ווירקט באופן הכרחי אויף דער הנהגה פון דעם וואס איז געכארן געווארן אין דעם זמן - ווארום ס'איז דאך "רשות לכל אדם נתונה" צו זיין א צדיק אדער להיפך, און ס'איז ניט שייך אז "תולדתו תמשוך אותו, לדבר שא"א לזוז ממנו" - נאר עס מיינט, אז דער מזל פון דעם זמן שאפט ביים מענטשן א "נטי' קצת" צו א דבר מסויים, אבער דורך יגיעה קען ער זיך מתגבר זיין בהנהגתו אויף דער טבע און אפילו איר ענדערען און איבער מאכן, עי"ש.

ועפ"ז מובן כל מש"כ בלקו"ש פ' תולדות ש.ז. ופשוט.

מיכאל לוזניק

- ישיבה גדולה ניו הייווען -

נ ג ל ה

ג. בקובץ יגדיל תורה נ"ל. חוברת נ"א נדפסו כמה תשובות של הגאון מרוגוטשוב. סי' י"ד-כ"ב.

ובסי' כ' כותב אודות חסידות ויתירות בס"ת שלנו. וז"ל: "דברי השו"ע והרמ"א ז"ל. אף דבאמת אני לא נח בהם כלל מחמת כמה טעמים. מ"מ בגדר חסידות היא... מחמת שאין אנו בקיאים... וכמה פעמים המסורה חלוקה על גמ' וירושלמי... אך בגדר מ"ש המחברים אחרים אחריהם במ"כ הם פיטפוטו דברים ולא יותר ולא עמדו על תוכן ה"ל ולא עברו על פיתחה של תורה כלל". ע"כ.

ובהערה של המו"ל (112) מסביר שנתכוון הגאון בבקשת מחילת הכבוד "לבעלי הרקדוק (המשכילים) שבדורות האחרונים".

והנה ידוע דרכו של הגאון מרוגוטשוב. שלא חש לכבוד של שום א' ולא נשא פנים לשום אדם בעולם בד"ת וכו' ראשונים ואחרונים וכו'. ראה במפנצ'פ' ע' יא ואילך.

וכ"ש וק"ו שלא יבקש מחילת הכבוד מתמשכילים

ונראה שכוונתו היא לנו"כ השו"ע. או למפרשי התנ"ך הדנים בחסידות ויתירות כו' ובכמה ספרי האחרונים רצו להסביר איך שייך בזה מחלוקת. וכו' ואכ"מ. וק"ל.

* * *

בהערות שם 108-109. שהרמ"א שמביא במכתבו הוא באו"ח סי' קמג ס"ד שמשום חסידות ויתירות אין להוציא ס"ת אחר שאין ספרי תורה שלנו מדויקים כ"כ שנא' שהאחר יהי' יותר כשר.

ומ"ש שאינו נח בהם כלל "כנראה הכוונה ללימוד המסורת". ע"כ.

וצ"ע אם לזה נתכוון. דבשו"ע והרמ"א לא נזכר מלימוד מסורת. ואין לסגנון הלשון עפ"י הנ"ל המשך. וכן א"ל דקאי על מ"ש בסוף התשובה אודות המחברים כו' כי לפ"ד מ"ש הם, הוא רק פיטפוט דברים ולא רק שאינו נח בהם.

ונ"ל - תשובה זו באה בהמשך לתשובות שלפנ"ז. ושם פוסק אודות חסידות ויתירות לדינא. וברמ"א שם מביא חילוקים ותנאים שונים אם להוציא ס"ת אחרת (שעת הדחק, אין א' לתקנו כו' עי"ש) ועי"ז כותב שאינו נח בהם כלל. ומ"מ בגדר חסידות היא. כו'.

א' מאנ"ש

- ברוקלין נ.י. -

ד. בגליון טו (קסד) אות י' שואל הרב ב. שי' ברנשטיין מדוע א"א הודו בעש"ק-חנוכה לאחר גמר עובדין דחול שהוא לאחר הדלקת נ"ח, ולא קודם מנחה כרגיל כל השנה. ע"כ.

ולא הבנתי, הרי תפילת מנחה נאמרת כנהוג סמוך לפני נ"ח, ונ"ח עצמו איננו מ"עובדין דחול" שהרי שייך לש"ק.

הרב י.ש. גינזבורג
רב מקומי - עומר

ש י ח ו ת

ה. בהתוועדות דש"פ בא ש.ז. הנחה בלה"ק אות כ"ד. בהביאור ברש"י בא"ד וז"ל: ויתירה מזו: כל המציאות ד"כל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו אז יאכל בוי" - לא היתה שייכת כלל

בפסח מצרים, דמכיון שפרשה זו (כולל הציווי דמילה כתנאי לאכילת הפסח) נאמרה ב"ד בניסן, הרי גם לאחר שימול את עצמו אינו יכול להקריב קרבן פסח, מכיון שהשהה דפסח מצרים ה' טעון ביקור ד' ימים, וזמן הקרבת הפסח הוא - ב"ד בניסן.

ולא זכיתי להבין. מדוע אם ימול ב"ד בניסן לא יוכל להצטרף עם א' משאר ב"י על שה שעבר ביקור ד' ימים.

וכמו שכתב רש"י על הפסוק "ואם ימעט הכית משה" (יב,ד) "...ועוד יש בו מדרש ללמד שאחר שנמנו עליו יכולין להתמעט ולמשוך ידיהם הימנו ולהמנות על שה אחר אך אם באו למשוך ידיהם ולהתמעט מהיות משה יתמעטו בעוד השה קיים ולא משנשחט".

וי"ל בדרך אפשר שכל האמור שיכול למשוך ידיו משה זה ולהמנות באחר זה דווקא אם כבר קיים המצוה של משכו וקחו לכם בעשרה בניסן ובסוף רוצה למשוך ידיו הימנו ולהמנות עם אחר אז זה אפשרי. אמנם אם מלכתחילה בא להמנות ב"ד אינו יכול היות שלא קיים עדיין את המצוה של משכו וקחו לכם (ב"ד ניסן) וכדמשמע קצת מפרש"י הנ"ל גופא "שאחר שנמנו עליו יכולין להתמעט וכו' ולהמנות על שה אחר", ומכ"ש לפי פשוטו המובא שם ברש"י שמשמע שצ"ל הלקוחה לכל המניין בעשור לחודש וערל שאינו ראוי לאכילה אינו יכול למנות עליו ובפרש"י "לפי אכלו: הראוי לאכילה" [ונאמר שדין ביקור קרבנם אין זה דין בקרבן (חיוב חפצה) (כ"כ) אלא (בעיקר) דין באדם שהאדם חייב לבקר (חיוב גברא). ונסביר זה ע"פ פי' רש"י (יב,ו).

וז"ל: "...ומפני מה הקדים לקיחתו לשחיטתו ארבעה ימים מה שלא צוה כן בפסח דורות ה' ר' מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר ואעבור עליך ואראך והנה עתך עת דודים הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו ולא ה' מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו שנאמר... ונתן להם שני מצות דם פסח ודם מילה... ושהיו שטופים באילולים אמר להם משכו וקחו לכם משכו ידיכם מאילולים וקחו לכם צאן של מצוה".

משמע שמשום שהיו שטופים בעבודת אלילים לכן אמר להם משכו וכו'. וא"כ נאמר שזה לעיכובא שאם לא קיים מצוה זו של ביקור אז אינו יכול להקריב קרבנם פסח.

יוסף יצחק הלוי קירש
- תות"ל 885 -

ש ו נ ו ת

ו. לפני משך זמן, שמעתי א' קורא תגר על הלשון בקובי "ברכת החמה - ע"פ מנהג חב"ד" שבעת הברכה "יאשר רגליו"

דלכאורה אין כל מובן לתיבה זו, שפירושו כמו אושר, "אשרי יושבי ביתך" והדומה. לשון זה לוקח מסידור אדה"ז סדר קידוש לבנה (וכמצוין בהערה שם), וא"כ חזרה הקושיא על הסידור. ואמנם בשו"ע או"ח סי' תכ"ו ס"ב, בהביאו דין זה, איתא "ותולה עיניו ומיישר רגליו", וכן הוא הלשון בטור שם.

וכעת נזדמן לידי הספר מגדל עז, וראיתי שם הע' ר"ו סיפור על אדמו"ר שביאר מעלת ישראל על מלאכים באשר נש"י נק' מהלכים, משא"כ מלאכים. והביא רא"י ע"ז ממה שהמלאכים מתוארים בנוסח התפלה "ואשר משרתיו", שמתפרש "אשר" לשון עמידה, כמו "תמוך אשור" (תהלים יז, ה') ושאלו הר"נ מדובראונא, דלכאורה רא"י יותר פשוטה אפשר להביא מהמשך דענין "כולם עומדים". וע"ז השיבו רבינו נ"ע, "כי "אשר" משמעותו עמידה שיש עמה הליכה, ולא עמידה בלבד, והאריך בביאור". עיי"ש.

(ואע"פ ששם פירושו לשון רגל, (וע' ס' השרשים לרד"ק ערך אשר (ה')), ולא עמידה, אולי ל"פ ע"ד "ורגליהם רגל ישרה", ע' ש"ע אדה"ז סי' צ"ה ס"א, ועכ"פ בנדו"ד, קידוש לבנה, פירושו שיעשה רגליו כרגל אחד. ודו"ק).

ואנלי י"ל שאף אדה"ז נקט דוקא לשון זה, לרמוז להנ"ל. וצ"ע.

הרב לוי יצחק ראסקין
- ברוקלין נ.י. -

ז. הערות כלליות לספר המאמרים - תרנ"ד:

ד"ה תורה צוה כו' - ראה ד"ה זה, תש"ב.

ד"ה והאבן הזאת כו' - ראה ד"ה כה אמר גו' עזר"ת. תרפ"ד. תרצ"ה (סהמ' קונט' ח"ב ע' רצג).

ד"ה לעולם יהא אדם זהיר כו' - ראה ד"ה מצותה משתשקע, תרפ"ח.

ד"ה החדש הזה כו' - ראה ד"ה זה, תשכ"ג.

ד"ה והבריח התיכון כו' - ראה ד"ה נעשה גא כו' תרצ"א (סהמ' קונט' ח"א, ע' 308, 328).

ד"ה ואתה תצוה כו' - ראה ד"ה זה. עטר"ת. ד"ה החדש, תשט"ז.

ד"ה הנה אנכי כו' - ראה ד"ה זה, פר"ת.

ד"ה וישם את הכיור כו' - ראה ד"ה זה, עטר"ת. ד"ה ויקהל, תשי"ט.

ד"ה כי ישאלך כו' - ראה ד"ה זה, עטר"ת. ה'ש"ת. תש"ל.
ד"ה כל שמעשיו כו' - ראה ד"ה זה, עטר"ת. ד"ה בשעה
שהקדימו, תש"ד.

ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י כו' - ראה ד"ה זה,
תקס"ד (מאמרי אדה"ז תקס"ד). תש"ל.

ד"ה גל עיני כו' - שנאמר ע"י כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב)
נ"ע ביום הולדתו כ' מ"ח (תרמ"ד) - הוא כנראה הכוונה לכבוד
יום הולדתו ה"י"ג (סימנך גל) שברי נולד בשנת תרכ"א (שנת
כתרי"א).

ד"ה והי' אור הלכנה כו' - זמן אמירתו הוא פ' וארא
להעיר שזהו הפטורת פ' וארא.

בד"ה ובבואה כו' (ע' ריד): "ראיתי בשם א' מהגדולים
מי שיש לו... כ"א לבטוח בה"י להעיר שמואב בס' נופת צופים
להר"פ מקאריץ צ"ל.

ד"ה כי ישאלך כו' - להעיר שהשאלות והדיוקים בהמאמר
לא נתישבו במאמר זה כ"א בהמשך ה-"המשך", וראה שיחת כ"ק
אדמו"ר (מהורי"צ) נ"ע תר"צ שהשאלות בהמאמרים ד"ה כי
ישאלך כו' לא נתישבו באותו המאמר.

ואולי י"ל ע"פ המבואר בהלכה (מובא בשיחות כ"ק אדמו"ר
שליט"א בשם הצפ"נ) שמ"ש ויאל משה שהי' נדר דמשה ליתרו
- הרי גם לאחר שהותר הנדר נשאר הנדר (השכועה) בתקפה כמו
בעת זמן הנדר מצד נצחיות התורה.

עד"ז (כאן) הענין ותוכן דהפסוק כי ישאלך יש בו כל
התקיפות באופן של שאלה כו' ורק אחרי וואס מען גייט אוועק
מפסוק ותוכן כי ישאלך יש (נתינת מקום ובמילא גם בפשטות)
התירוצים להשאלות.

ד"ה כל שמעשיו כו' - משנה בפרקי אבות פ"ג (שלומדין
באותו השבת - פ' אמור).

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
- ברוקלין נ.י. -

ח* בלקו"ש פ' קרח תשמ"ב (סעי' ז') כתב בדברך כלל כשכתוב
הלשון "הנה", הכוונה דאיירי בענין של חידוש, ולדוגמא מ"ש:
"ואני הנני מביא את המכול", "ותאמר שרי וגו' הנה נא עצרני
ה' מלדתי", דזהו היפך טבע האשה כו' עיי"ש בארוכה.

ועפ"ז נראה לבאר הגמ' ברכות י, ב. ותאמר אל אישה
הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא וכו' מנא ידעה רב

(*) שייך למדור לקו"ש

ושמואל חד אמר שלא ראתה זבוב עובר על שלחנו, וחד אמר סדין
של פשתן הציעה לו ולא ראתה קרי עליו וכו', ולכאורה אינו
מובן מהו השאלה מנא ידעה, דילמא אמר כן בדרך כלל מצד
שבראותה כל מעשיו והליכותיו הכינה כי הוא איש אלקים,
ומדוע טרח הגמ' למצוא דוקא איזה ענין פרטי שראתה ממנו
ושבשבילו אמרה שהוא איש קדוש?

ואפשר לומר עפ"י הנ"ל, דכיון דכתיב "הנה נא ידעתי
וגו'" משמע שנתחדש לה עתה איזה דבר שממנו נודע לה שהוא
איש קדוש מה שלא ידעה מתחילה וזהו קושיית הגמ' מנא ידעה,
היינו מה זה נתחדש לה עתה ביחוד שהכירה בו שהוא איש קדוש,
וע"ז קאמר חד אמר שהתחדשות הוא מה שלא ראתה זבוב על
שלחנו, ואידך קאמר שהתחדשות היתה שהציע לו סדין של
פשתן ולא ראתה עליו קרי.

ויש להביא ג"כ בזה דהנה מורה על התחדשות, במ"ש
בפ' ויצא "ויהי בבקר והנה היא לאה", ופ"י ברשב"ם שם
וז"ל: כדבר שלא נודע תחילה אומר והנה, וכן והנה חלום,
עכ"ל.

הרב זלמן מארגאלין
- ברוקלין נ.י. -

ט. * ברכות יב, א, בגמ' וקורין עשרת הדברות וכו' א"ר
יהודא אמר שמואל אף בגבולין בקשו לקרות כן אלא שכבר בטלום
מפני תערומות המינין, ועי' ברש"י שפי' שלא יאמרו לעם
הארץ אין שאר תורה אמת, ותדעו שאין קורין אלא מה שאמר
הקב"ה ושמעו מפיו בסיני, ועי' ג"כ במג"א סי' א' ס"ק ט'
ובשו"ע אדה"ז שם סעי' י' דמה"ט אין לכתוב ג"כ עשרת הדברות
על קונטרס מיוחד לציבור מפני המינין, שלא יאמרו אין תורה
אלא זו.

והנה בס' שער אפרים שער ז' סעי' ל"ז הביא בשם החיד"א
שכתב בקונטרס טוב עין שבסוף ספר ועד לחכמים שיש שפקפקו
מטעם זה על המנהג שנוהגין לעמוד בשעת קריאת עשרת הדברות
בתורה, כי גם בזה יש לחוש לתערומות המינין, ודחה זאת
דכיון דבשעה זו קורין ג"כ משאר התורה לית לן בה דמוכח
שהכל אמת, אלא שעומדין כאן לפי שהפרשה הזאת היא יסוד
התורה, ואמרה הקב"ה לכל ישראל ויחדר כל העם וינעו ויעמדו
מרחוק, לכן רוצים לעשות זכר לזה ועומדים בשעת קריאתה, ע"כ
אין בזה קפידה ואדרבה, כיון שנהגו לקום, אם אחד נשאר יושב
נראה זה כזלזול, עיי"ש.

(*) שייך למדור נגלה

ומצאתי בספר לדוד אמת להחיד"א סי' ז' שדיבר ג"כ אודות מנהג זה, ורצה לחלק בין אם כל הקהל עומדים שזה באמת אינו נכון, ובין אם רק איזה יחידים עומדים דבזה אין קפידה, וכפי הנראה מדבריו שם, דעת האר"י ז"ל לא היתה נוחה כלל כמנהג זה אפי' שיעמדו רק יחידים, אבל עכ"ז סיים שיש מקומות שכל הקהל עומדים, ואין חוששין כלל, עיי"ש. ועוד יש לברר בזה, ועי' ג"כ בספר שלחן הקריאה סי' י"ז ס"ק א'.

ועי' ג"כ מ"ש הרמב"ם בתשובותיו בסי' רס"ג (הוצאת מק"נ) שנשאל בענין זה והשיב בזה"ל: זה אשר הנהיג הרב הנפטר נ"ע לישיב הוא הראוי וראיותיו נכונות לפי דיני אנשי העיון, ואין להוסיף עליהם, וכך ה' ראוי לעשות, בכל מקום שמנהגם לעמוד צריך למנעם כגלל מה שמגיע בזה מן ההפסד באמונה שמדמים שיש בתורה מדריגות ומקצתה מעולה ממקצתה, וזה רע עד מאד, ומן הראוי לסתום כל הפתחים שמביאים לזאת האמונה הרעה וכו' וה' מן המינים מי שהאמין שאין מן השמים אלא י' הדברות ושאר התורה משה מפי עצמו אמרה, ולכן כיטלו קריאתן בכל יום ואסור בשום פנים לעשות בתורה מקצתה מעולה ממקצתה, עכ"ל.

שוב ראיתי שבשו"ת ציץ אליעזר חי"א סי' א' דן בענין זה, ומביא דיעות בזה, ומסיק דלפועל כן נתפשט המנהג אצלנו לעמוד בקריאת עשה"ד, והטעם בזה הוא דקבלנו להסכרא דשם שאני, בהיות ואנו עושים כן לזכר המעמד הנשגב ההוא, בשעה שנאמרו מפי הגבורה מזמן נתינתן, וכדמצינו בשו"ת דבר שמואל (אבוהב) סי' רע"ו שכתב ליישב המנהג הזה, דאין כאן מקום למינים לרדות כיון שהכוונה היא גלו' ומפורסמת לכל, שהיא כדי לתת אל לבנו בעת ובעונה ההיא דרך קימה שיש בה הידור כאילו הקבלנו פני השכינה במעמד הגדול והנוא ההוא, וכמו דאמרינן בברכת הלבנה אלמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים פעם אחת בחודש דיים אמר אביי הילכך נימרינהו מעומד כו', ובמילא נסתלקה תערומות המינים, ולא שייכא אלא היכא דליכא טעמא ברירא לעשות שינוי בין קריאת עשרת הדברות בכל יום לשאר התורה עיי"ש.

הרב גרשון קליערס

- ברוקלין נ.י. -

י. עי' במהרש"א גיטין ט,א, בתוד"ה הלכה כר"מ שביאר שיטת התוס' בענין כרות גיטא דזהו רק באין לו אלא אותה קרקע ששייר, אבל אם יש לו שאר נכסים פלגינן דיבורא, עיי"ש היטב.

וקשה לי מאד דלמה כתה המהרש"א דביש לו שאר קרקעות פלגינן דיבורא לר"מ, הרי באופן זה אין צורך כלל להדין

דפלגינן דיבורא, כיון דהוא קונה גם שאר הנכסים, ותוס' גופא לעיל בד"ה לעולם, כשרצה להביא אופן של פלגינן דיבורא נקט האופן דאין לו אלא מה ששייר, דכיון דאינו קונה הנכסים כלל שם צ"ל דפלגינן דיבורא, אבל הכא שיש לו שאר קרקעות, למה בעינן לפלגינן דיבורא??

ש.ז.ב.

יא. נסתפק הפמ"ג סי' נ"ה ס"ק ח' בהא דקיל"ל דינן מצטרף למנין עשרה לתפילה, אם מצטרף נמי לענין נשיאת כפים משום ונקדשתי בתוך בני ישראל פרסום בעינן שיהיו כולם נעורים, וגבי קריאת המגילה בודאי לא מהני דבעינן פירסומא ניסא וליכא, עיי"ש, וצ"ע מאי שנא תפילה מנשיאת כפים דהמקור דתפילה בעי עשרה הוא גם מונקדשתי בתוך בני"ל, כמבואר בברכות כא, ב, וא"כ מאי שנא זה מזה?

ונראה דגבי תפילה יש דין של ציבור שהציבור מתפללים וציבור מקרי אפילו אם אחד ישן, דבמצאות ציבור יש כאן, משא"כ בנשיאת כפים אין הציבור עושה כלום, ולכן אין כאן דין ציבור, אלא דהקב"ה אינו משרה שכינתו אלא בתוך בני ישראל, ובתוך בני ישראל היינו כשמתפרסם הדבר בתוך ישראל, וזהו כשיש עשרה, ואם אחד ישן שאז אינו מתפרסם הדבר לא שייך לברך ברכת כהנים, ולכן נסתפק אולי אין מצטרף גבי ברכת כהנים, ואף דשני הדינים נלמדים מפסוק אחד דונקדשתי בתוך בני"ל, מ"מ חלוקים הם בגדרם, כנ"ל.

הני"ל

יב. כגליון רע"א או"ח סי' רס"ז חקר אם מי שלא קיבל שבת יכול להוציא בקידוש מי שכבר קיבל אם מקרי בר חיובא כיון דיכול להביא על עצמו החיוב במה שיקבל את השבת.

והנה האמרי בינה או"ח דיני שבת או"ח סי' י"א הוכיח מזה דכן בבן ארץ ישראל שיצא לחו"ל, דיכול להוציא בן חו"ל בקידוש דיו"ט שני, כיון דבידו להשתקע בחו"ל ובדעתו תלו' ושפיר אקרי בר חיובא, עיי"ש.

ולענ"ד יש בזה חילוק גדול, דגבי שבת יש חיוב של קידוש עליו בכח, רק בפועל אינו מחויב עד שיקבל על עצמו, וכיון דבידו לקבל על עצמו בפועל, חשוב מחויב בדבר, אבל גבי בן א"י בחו"ל דבכלל אין שום חיוב אפי' בכח עליו של יו"ט שני, והבידו צריך לחדש עליו כל החיוב מתחילתו, אז נובל שפיר לומר דאינו מחויב בדבר קרינן לי'.

הרב יוסף גרינבערג

יג* בהתוועדות דש"פ בשלח נתבאר הפי בתוספתא: "צבתא קמיתא מה הוות" דהשאלה היא אם היתה בידי אדם או בידי שמים, והוזכר שישנם מפרשים שאי אפשר לעשות צבת ראשונה בידי אדם ולכן שאלת התוספתא היא מה הוות, כיצד נעשתה.

ויש להעיר, דלכאורה הרי זהו מחלוקת דר' יהודא וחכמים בפסחים נד, א, אם צבת ראשונה צריכה להיות בידי שמים, או אפשר ג"כ לעשותה בידי אדם ע"י שיעשנה בדפוס ויקבענה כיון, יעו"ש. ואולי הפי' דפליגי אם התוספתא הוא לפי' ר' יהודא או חכמים.

מ.מ.ר.

(*) שייך למדור שיחות

**לזכותו ולזכות
בני משפחתו שיחיו**

**נדפס ע"י
א' מאנ"ש שיחי'**